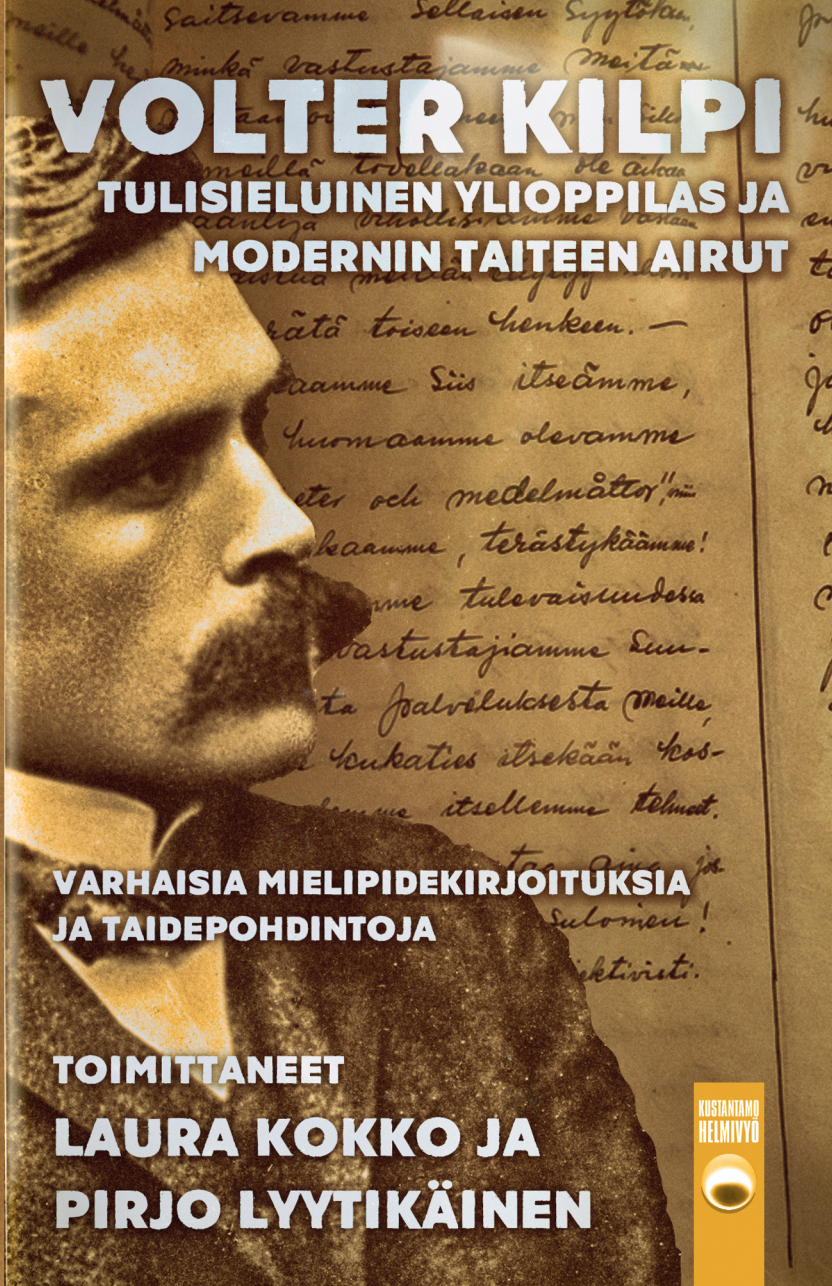

VOLTER KILPI

TULISIELUINEN YLIOPPILAS JA MODERNIN TAITEEN AIRUT

VARHAISIA MIELIPIDEKIRJOITUKSIA
JA TAIDEPOHDINTOJA

TOIMITTANEET

LAURA KOKKO JA
PIRJO LYYTIKÄINEN

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

Volter Kilpi – tulisieluinen ylioppilas ja modernin taiteen airut

Volter Kilpi – tulisieluinen ylioppilas ja modernin taiteen airut

Varhaisia mielipidekirjoituksia
ja taidepohdintoja

toimittaneet Laura Kokko ja Pirjo Lyytikäinen

Kustantamo Helmivyö
Turku 2024

Volter Kilpi – Tulisieluinen ylioppilas ja modernin taiteen airut

Toim. Laura Kokko ja Pirjo Lyytikäinen

Volter Kilven Seuran julkaisuja numero 13

ISBN 978-952-7469-51-4

Painopaikka: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

Sisällys

Esipuhe 7

Osa I

Kilven kirjoitukset *Wapaassa Muurahaisessa*

Johdanto 13

Runoudesta (23.3.1897) 31

Utopioja (13.4.1887) 49

Minne pyrimme? (12.10.1897) 60

Eräs toivomus (9.11.1897) 80

”Halfheter och medelmåttor” (8.2.1898) 87

Kansanopistonjohtajastipendiaatista (19.4.1898) 112

Kansankirjastojen järjestämisestä (19.4.1898) 131

Satu viileärinta neidosta ja laulajasta (18.11.1902) 141

Osa II

Kilven kirjoitukset taiteesta *Valvojassa 1905–1907*

Johdanto 149

Nykyaikaisista taidepyrinnöistä (9/1905) 155

Vaikutelmia M. Enckellin ja H. Simbergin taidenäyt-
telystä (10–11/1907) 217

Osa III

Kilven lukemia teoksia

Johdanto 235

Kirjaluettelo: Lukemiani kirjoja 244

Jälkisana 281

Lähdeluettelo 285

Esipuhe

Volter Kilpi – tulisieluinen ylioppilas ja modernin taiteen airut, sisältää kirjailija Volter Kilven (1874–1939) varhaisia kirjoituksia, joista suurta osa ei ole aiemmin julkaistu painettuna. Ne valaisevat Kilven varhaista ajattelua, joka monin tavoin ennakoi kirjailijan myöhemmän tuotannon piirteitä. Sittenmin klassikoksi nousseen sanan taiturin ja omaperäisen ajattelijan tunnistaa jo ensimmäisistä, opiskeluvuosien aikaisista osakuntalehden kirjoituksista. Mukana olevat myöhemmät kirjoitukset taiteesta ovatkin sitten jo nuoren kirjailijan kynästä. Tekstit kertovat paljon myös 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun keskusteluilmapiiristä ja ajassa vaikuttaneista aatteista. Kyseessä on juhlaulkaisu: kirjailijan syntymästä tulee kuluneeksi 150 vuotta 12.12.2024.

Varhaisimmat julkaistavat tekstit ovat alun perin ilmestyneet *Wapaa Muurahainen* -nimisessä Länssisuomalaisen osakunnan lehdessä pääosin vuosina 1897–1898. Lehti ilmestyi ainoastaan käsin kirjoitettuna osakunnan rajatulle lukijakunnalle, eikä näitä Kilven tekstejä ole tämän jälkeen julkaistu uudelleen. Lehden numerot luettiin ensin osakunnan tilaisuuksissa ääneen, minkä jälkeen ne olivat luettavissa osakunnan tiloissa. Kilpi osallis-

tui osakunnan toimintaan tuolloin aktiivisesti eikä ollut vielä kaunokirjallisesti aktiivinen. Osakuntalehteen kirjoitetut tekstit osoittavat jo taipumusta kaunokirjalliseen maalailuun, mutta hänen varsinainen kaunokirjallinen tuotantonsa käynnistyi ilmestyksenomaisesti syntyneestä esikoisteoksesta *Bathseba*, joka julkaistiin vuonna 1900.

Kilven lyhyt mutta intensiivinen varhaistuotannon kausi päättyi jo vuonna 1903, kun ilmestyi *Antinous*, eräänlainen kauneudenrakastajan muotokuva. Kilven kuvaaman Antinouksen elämä on puhdasta katsomista: elämän kaksinaisuuden, kauneuden ja kauhun, kuvastelua. Tämä julkisessa sanassa yleisesti erikoisena pidetty teos päätti Kilven nuoruudentuotannon. Kirjailijan uran tauotessa Kilven elämässä seurasi etsinnän vuosia. Käännöstöiden ja kirjastotöiden sekä perheen perustamisen lomassa Kilpi kuitenkin aika ajoin kirjoitti lehtiin.

Täydentääksemme käsitystä taidehistoriaa ja estetiikkaa opiskelleen Kilven ajattelusta vuosisadanvaihteessa, olemme valinneet julkaisuun mukaan myös kaksi aikakauslehti *Valvojassa* ilmestynyttä taidetta käsittelevää tekstiä. Ne jatkavat ja syventävät niitä pohdintoja taiteesta, jotka Kilpi jo opiskeluaikanaan aloitti. *Valvojan* kirjoituksista välittyvä intohimoisen esteetikon ja ajattelijan näkemys modernista taiteesta ja tunnekokemusta korostava taidekäsitys.

Julkaisun viimeisen osan muodostaa Kilven vuosina 1896–1899 laatima lista hänen lukemistaan kirjoista. Luettelo kertoo Kilven laajasta lukeneisuudesta ja nuoruuden lukuvimmasta, joka teki hänestä etenkin Suomen oloissa poikkeuksellisen oppineen ja monitietoisen kirjailijan. Intohimoinen omistautuminen maailmankirjallisuuden klassikoille ja aikalaiskirjallisuuden ilmiöille synnytti poikkeuksellisen, kokeellisesti modernin varhaistuotannon ja oli pohjana myös Kilven myöhemmälle tuotannolle.

Kilven kirjoitukset on julkaisussamme kehystetty toimittajien taustoittavilla teksteillä. Elämäkerralliset johdannot ja Kilven tekstejä seuraavat kommentit valaisevat Kilven kirjoitusten suhdetta aikaansa ja sen ajatuksiin. Kilven kaunokirjallisen tuotannon ja nyt julkaistavien tekstien vertaileva pohdinta sekä yksityiskohtaiset selitykset auttavat näkemään laajempia asiayhteyksiä ja sijoittamaan Kilven pohdintoja historiallisesti. Selityksissä paneudutaan myös Kilven kieleen, joka ei aina avaudu nykylukijalle ja jota aikalaisetkin pitivät usein vaikeana.

Kilven kielen omaperäisyyksiin ja oikeinkirjoitukseen on puututtu vain, kun on syytä epäillä tahattomia virheitä. Tavoitteena on välittää ne kirjoitusasuiltaan mahdollisimman autenttisine – Kilven nuoruudenajan kirjoituksissa sydämmessä oli aina kaksi m:ää.

Kiitämme kannustuksesta, tuesta ja avusta Volter Kilven Seuraa ja erityisesti sen hallitusta, Riitta ja Matti Kilpeä, kustantaja Juri Nummelinia, ja aineistojen suhteen Kansalliskirjastoa, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoa sekä Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan arkistoa.

Tahdomme omistaa tämän teoksen Volter Kilven Seuran perustajan ja seuran pitkäaikaisen puheenjohtajan, professori Dietrich Assmannin (1933–2023) muistolle nimikkokirjailijamme sanoin:

”Hän, joka on elämän elänyt,
hän, joka on ilon ja surun rikkautta sydämessään
soitellut,
hän onnellinen on.”

Helsingissä 2.5.2024

Laura Kokko ja Pirjo Lyytikäinen

Osa I

Kilven kirjoitukset

Wapaassa Muurahaisessa

Nuorukainen *Volter Adalbert*
Kilpi

joka on Keisarilliseen Aleksanderin-Yliopistoon Suomessa
tullut todistuksella *Turun suomalaisesta*
Lyseosta

ja säännön-mukaisesti ylioppilas-tutkinnon suorittanut,
jossa hän on saanut sen mainesanan, että hänellä on
Kiittämällä hyväksytyt tiedot, on tämän
Keisarillisen Yliopiston nimikirjaan kirjoitettu ylioppilaaksi
ja *Lauji suomalaisen* Osakuntaan
kuuluvaksi; joka täten asianomaisella allekirjoituksella sekä
Yliopiston sinetillä vahvistetaan.

Helsingissä 31 p:nä Touko kuita v. 1895.

Th. Rein.

Todistus Suomen Keisarilliseen yliopistoon kirjoittautumista 31.5.1895. Kirjoittautumissivua seuraa kaksitoista sivua yliopiston ohjesääntöjä, joissa kiinnitetään yksityiskohdista huomiota ylioppilaan käytökseen ja velvollisuuksiin niin yliopistossa kuin vapaa-ajallakin. SKS KIA, Volter Kilven arkisto.

Johdanto

Volter Kilpi aloitti opintonsa 20-vuotiaana Helsingin Keisarillisessa Aleksanterin Yliopistossa syksyllä 1895. Hän kirjoittautui historiallis-kielitieteelliseen tiedekuntaan ja valitsi opinto-ohjelmaansa yleistä historiaa, kirjallisuushistoriaa, estetiikkaa, filosofiaa sekä taidehistoriaa. Oppiaineet olivat lähitökohtaisesti Kilpeä kiinnostavia, mutta tästä huolimatta opintokirja täyttyi vaivalloisesti. Yliopistopinnoissa toistui sama toimintamalli, mikä oli leimannut jo Kilven kouluvuotia Turun suomalaisessa lyseossa. Hän uppoutui kirjojen ja lukemisen maailmaan kuin noiduttuna, mutta vaaditut opinnot eivät jaksaneet kiinnostaa. Kilpi muisteli myöhemmin, että tämä hänen opiskeluvuosinaan kaiken ajan vienyt lukeminen tuntui noudattaneen oikeastaan vain yhtä periaatetta, jonka mukaan kurssikirjojen lukemista oli vältettävä, koska ne olivat määrättyjä.

Pelkkä kirjojen lukeminen ei Kilvelle riittänyt, sillä häntä poltti myös sisäinen sanomisen palo, halu kirjoittaa. Hän teki ensimmäiset vakavat kirjoituskokeilunsa toisen opiskeluvuotensa syksyllä 1896 ja tunnusti pyrkimyksensä pian myös vanhemmilleen. Kilven opintoja rahoittaneet vanhemmat seurasivat huolestuneina hatarasti eteneviä askelia

opintiellä, eikä isä David Ericsson voinut suhtautua poikansa korkealentoisiin unelmiin kirjailijan urasta tässä vaiheessa kannustavasti. Hän varoiteli poikaansa elättelemästä turhia toiveita huomauttaen, että ei tämä ollut sellainen nero, joka kirjoittamisella voisi itsensä elättää.

Myöhemmin Kilpi nimesi opiskeluvuosiensa tärkeimmäksi anniksi nämä unelmoivat ja antautuvat vaellukset kirjallisuuden avarassa maailmassa. Varsinaisista yliopisto-opinnoistaan hän ei nosta esiin mitään erityisiä kohokohtia. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ainakin estetiikan professori Aspelin on ollut tietoinen Kilven kaunokirjallisista haaveista ja tukenut tätä. Vaikka Kilpi ei asiaa tuo julki, on hän saanut eläviä vaikutteita ajattelulleen myös virallisten opintojensa kautta. Kilpi osallistui myös arkisempaan opiskelijaelämään. Kilven yliopistovuosina oli pakollista kuulua osakuntaan. Siispä kun Kilpi ylioppilastutkinnon suullisten tenttien jälkeen kirjoittautui opiskelijaksi Helsingin Keisarilliseen Aleksanterin Yliopistoon 31.5.1895, tuli hänestä samalla myös Länsisuomalaisen osakunnan jäsen. Osakunnan kokoukset rytmittivät opiskelijaelämää. Kilven aikana Länsisuomalainen osakunta kokoontui aina tiistai-iltaisin Ylioppilastalon yläkerrassa.

Osakunnat kokosivat laajaksi toveripiiriksi samasta maakunnasta kotoisin olevat ylioppilaat. Ideana oli, että näin kokoontuva ja valvotusti johdettu

Vanha ylioppilastalo Helsingissä oli Länsisuomalaisen osakunnan toiminnan keskus. K. E. Ståhlbergin valokuva 1890-luvulta. Museovirasto, Historian kuvakokoelma.

opiskelijajoukko voisi löytää keskuudestaan tukea toisilleen monin eri tavoin. Suomen yliopistoperinteeseen osakunnat olivat kuuluneet Turun Akatemian perustamisesta lähtien. 1800-luvulla osakunnat saivat vähitellen entistä poliittisemmän merkityksen. Ne säilyttivät paikkansa sosiaalisen verkoston mahdollistajina, mutta koulivat ylioppilaita mielipiteiden muodostamiseen: yhteiskunnalliseen ja kirjalliseen keskusteluun. Tarjotessaan tällaisen keskustelufoorumin osakunnista tuli maamme ensimmäisiä poliittisia organisaatioita, sillä kullekin osakunnalle syntyi oma yhteiskunnallinen katsomuksensa.

Volter Kilpi ei koskaan koonnut ympärilleen suurta ystäväpiiriä, mutta hänellekin osakunta oli sosiaalisesti monin tavoin tärkeä yhteisö. Osakunnassa Kilpi solmi muutaman elinikäisen ystävyys-suhteen jo vakiintuneiden kouluaikeisten ystäviensä rinnalle. Lisäksi toimiminen osakunnassa tutustutti Kilven pintapuolisemmin huomattavasti laajempaan toveripiiriin. Moni opiskeluvuosinaan osakunnassa ja muussa yliopistoelämässä aktiivisesti toiminut ylioppilas löysi myöhemmin merkittävän paikkansa Suomen kansalaisyhteiskunnasta. Osakunta-ajan tuttavuudet tarjosivat näin Kilvellekin suoria yhteyksiä eri puolella yhteiskuntaa vaikuttaviin henkilöihin.

Kilven opintovuosien alkaessa yliopiston kieliolot olivat kehittyneet siten, että aiemmin vahvasti

"Ei, ei, minä tunnen elämän suonissani kohisevan, itse, itse minä olen; mitä päälleni asetetaan sen täytyy, kun kasvan, kun olentoni paisuu, täytyy särkyä, kappaleiksi lentää. Omalta pohjaltani minä ylenen, ja oman paikkani otan. Sisällinen vaatimus siihen pakoittaa. Eikö joka ihmistä niin, ken on päässyt tuntoon itsestään?!"

(Volter Kilpi, Wapaa Muurahainen 1897)

Kirjailija Volter Kilven varhaiset kirjoitukset, joista suurta osaa ei ole aiemmin julkaistu painettuna, paljastavat intohimoisen sanankäyttäjän ja ajattelijan. Kirjoituksissa puntaroidaan runoutta, ihmistä ja yhteiskuntaa ja ollaan palavasti taiteen, vapauden ja yksilön itsetoteutuksen sekä suomalaisuuden ja kansanvalistuksenkin asialla. Myöhemmät taide-esseet täydentävät kuvaa Kilvestä nykyaikaisen taiteen airuena Suomessa.

Kokoelman toimittaneet Laura Kokko ja Pirjo Lyytikäinen ovat taustoittaneet kirjoitukset monipuolisesti.

ISBN 978-952-7469-51-4

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

Volter Kilven kuva, Museovirasto, Historian kuvakokoelma
Volter Kilven käsikirjoitus, kuva Laura Kokko
Kannen taitto: JT Lindroos

